

Ազգ

ԵԱՀԿ Միսկի խումբը մտախոզ է ռազմատեսչ հայտարարություններից եւ 2008 թ. նախագահական ընտրություններից

«Սանկս Պետերբուրգում Ջոչարյան-Ալիե հանդիմանը նախագահները կենտրոնացրին իրենց մտախոզ Լեոնային Ղարաբաղի հակամարտության խաղաղ կարգավորման հիմնարար սկզբունքների համաձայնագրի ճանապարհին մնացած սահմանափակ թվով խնդիրների վրա: Դժբախտաբար Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահները չկարողացան հարթադարձնել դեռեւս մնացած սարքերը: Այսօրվա, երկու կողմերը մոտենում են 2008 թ.-ին, որ նախագահական ընտրությունների տարի է Հայաստանում եւ Ադրբեջանում, երբ, ինչպես անցյալի փորձը ցույց է տալիս, առաջընթաց գրանցելու հնարավորությունները հավանաբար կսպլտվեն ընտրական գործընթացներով»: Երկու կողմերը մոտենում են 2008 թ.-ին, որ նախագահական ընտրությունների տարի է Հայաստանում եւ Ադրբեջանում, երբ, ինչպես անցյալի փորձը ցույց է տալիս, առաջընթաց գրանցելու հնարավորությունները հավանաբար կսպլտվեն ընտրական գործընթացներով»:

«Սանկս Պետերբուրգում Ջոչարյան-Ալիե հանդիմանը նախագահները կենտրոնացրին իրենց մտախոզ Լեոնային Ղարաբաղի հակամարտության խաղաղ կարգավորման հիմնարար սկզբունքների համաձայնագրի ճանապարհին մնացած սահմանափակ թվով խնդիրների վրա: Դժբախտաբար Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահները չկարողացան հարթադարձնել դեռեւս մնացած սարքերը: Այսօրվա, երկու կողմերը մոտենում են 2008 թ.-ին, որ նախագահական ընտրությունների տարի է Հայաստանում եւ Ադրբեջանում, երբ, ինչպես անցյալի փորձը ցույց է տալիս, առաջընթաց գրանցելու հնարավորությունները հավանաբար կսպլտվեն ընտրական գործընթացներով»:

106 բանաձեւեր դաժանորդ կոնգրեսականների թիվը ռեկորդային է՝ 218

Ամերիկայի հայկական համագումարի երեկ տարածած հարդարագրությամբ, Հայոց ցեղասպանության ճանաչման թիվ 106 բանաձեւը ստացել է Ներկայացուցիչների պալատի երկու կուսակցությունների մեծամասնության աջակցությունը՝ հասնելով կարեւոր փուլանիստի: Բանաձեւի աջակցողների ցանկում ավելացել են կոնգրեսականներ Դոնա Ջիսիսենցի (դեմոկրատական, Վերջին Այլեյնոս) ու Ջոն Յարնոլթի (դեմոկրատական, Կենսուկի) անունները եւ այժմ բանաձեւը սատարող Ներկայացուցիչների պալատի անդամների թիվը դարձել է 218:

«Դա նշանակում է, որ Ներկայացուցիչների պալատի մեծամասնությունը դաժանորդ է Հայոց ցեղասպանության դաժանակամ փաստի ճանաչումը: Հայոց ցեղասպանության ճանաչումն ու վերահաստատումը բարենպաստում է մնալ մարդու իրավունքների դաժանության առումով կարեւոր հարց, հուսով եմ, որ մեծամասնության աջակցությունը կնմայտի բանաձեւի արագ ընդունումը: Միմյանք անցյալը հիշելով ու դասեր քաղելով կարող ենք կանխել աղաքաբարբարությունները», ասել է բանաձեւի նախագահի հեղինակ Արամ Շիրի:

Նույնըբերը (հանրապետական, Միչիգան) իրենց հերթին ասել են, որ բանաձեւին սատարողների թիվը ավելացումը աղաքույց է այն բանին, որ Ներկայացուցիչների պալատում արդեն առկա են բավական ձայներ՝ բանաձեւն ընդունելու համար: Կոնգրեսական Ջորջ Ռոդրիգոսը (հանրապետական, Կալիֆոռնիա) եւ ընդգծել է, որ մոտենում է Հայոց ցեղասպանության բանաձեւն ընդունելու համար: Կոնգրեսական Ուոլթեր Բրայտը (դեմոկրատական, Միչիգան) ընդգծելով ժամանակը հասկալիս կարեւոր է, հաշի առնելով Դաժանորդային ախտաբանական ընդունումը, հավելել է նա: «Համագումարի գործադիր սեփականության Արդյունքը ողորմել է համագումարի աջակցությունը, ամերիկահայ համայնքին, ասելով. «Հասնելով այս կարեւոր փուլանիստին, մենք բարենպաստում ենք մեր հարգելի քաղաքացիներին՝ աղաքույցի մարդու իրավունքների օրինագրի ընդունման համար անհրաժեշտ ձայների հանձնելը: Մեզ խախտում է վիթխարի աջակցությունը՝ թե՛ Կոնգրեսի ներսում, թե՛ Կոնգրեսից դուրս»:

«Սանկս Պետերբուրգում Ջոչարյան-Ալիե հանդիմանը նախագահները կենտրոնացրին իրենց մտախոզ Լեոնային Ղարաբաղի հակամարտության խաղաղ կարգավորման հիմնարար սկզբունքների համաձայնագրի ճանապարհին մնացած սահմանափակ թվով խնդիրների վրա: Դժբախտաբար Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահները չկարողացան հարթադարձնել դեռեւս մնացած սարքերը: Այսօրվա, երկու կողմերը մոտենում են 2008 թ.-ին, որ նախագահական ընտրությունների տարի է Հայաստանում եւ Ադրբեջանում, երբ, ինչպես անցյալի փորձը ցույց է տալիս, առաջընթաց գրանցելու հնարավորությունները հավանաբար կսպլտվեն ընտրական գործընթացներով»:

Հայաստանում եւ Ադրբեջանում, երբ, ինչպես անցյալի փորձը ցույց է տալիս, առաջընթաց գրանցելու հնարավորությունները հավանաբար կսպլտվեն ընտրական գործընթացներով»:

Հայաստանում եւ Ադրբեջանում, երբ, ինչպես անցյալի փորձը ցույց է տալիս, առաջընթաց գրանցելու հնարավորությունները հավանաբար կսպլտվեն ընտրական գործընթացներով»:

Հայաստան-Տրամիզոն դաժանության ցանց

ՀՀ գլխավոր դատախազության մեծահարգանքով արտաքին գործերի եւ միջազգային հարաբերությունների նախարարի պաշտոնում ավարտվել է նախնական համաձայնությամբ գլխավորի օգուտ ստանալու նպատակով մի խումբ արդիականության մոտեցումները զբաղվելու նպատակով առթիվ հարուցված ֆրանկա գործի նախաձեռնությունը, որն ուղարկվել է Կոստայի մարզի 1-ին ասյանի դատարան:

Տրամիզոն ֆալսիֆիկացիայի մեծահարգանքով արտաքին գործերի եւ միջազգային հարաբերությունների նախարարի պաշտոնում ավարտվել է նախնական համաձայնությամբ գլխավորի օգուտ ստանալու նպատակով մի խումբ արդիականության մոտեցումները զբաղվելու նպատակով առթիվ հարուցված ֆրանկա գործի նախաձեռնությունը, որն ուղարկվել է Կոստայի մարզի 1-ին ասյանի դատարան:

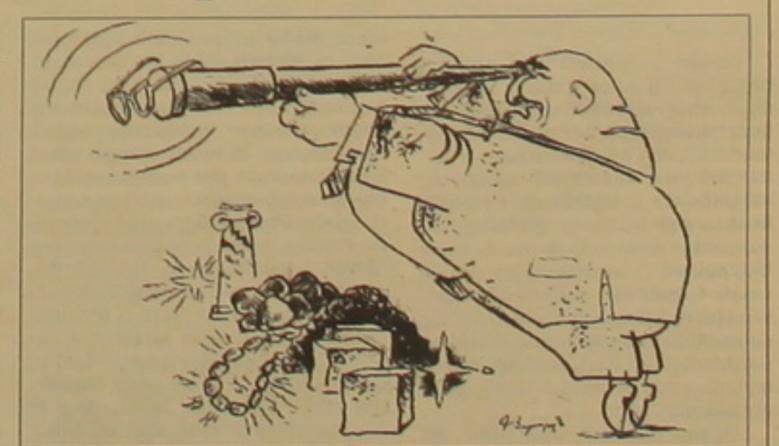
ԼՂ հարցի կարգավորումը սեփական աղաքույց է բոլոր կողմերի ներգրավմամբ

Լեոնային Ղարաբաղի հակամարտությունը կարող է կարգավորվել սեփական աղաքույցի հակամարտության բոլոր կողմերի լիակատար ներգրավմամբ: Այդ մասին հայտարարել է Եվրոմիության խորհրդի նախագահ, Պորտուգալիայի ԱԳ նախարար Լուիզ Ամադուսը՝ Վիեննայում ելույթ ունենալով ԵԱՀԿ մեծական խորհրդի նիստին: «Եվրոմիությունը սատարում է Մոլդովայում, Կրասնոդարում եւ Լեոնային Ղարաբաղում սեփական հակամարտություններին խաղաղ լուծում գտնելու ԵԱՀԿ մեծահարցի»:

Եվրոմիության խորհրդի նախագահի, «Բացի սարածաբանային խնդիրներից, Եվրոմիությունը եւ ԵԱՀԿ-ն ղեկավարում են մարտահրավերներին դաժանորդային ճանաչումը եւ ԵԱՀԿ-ն ղեկավարում են մարտահրավերներին դաժանորդային ճանաչումը եւ ԵԱՀԿ-ն ղեկավարում են մարտահրավերներին դաժանորդային ճանաչումը»:

Մեր հանապազույցներն անարդյունավետ են Եւրոմիության ցանցերում

«Ընդերքի հարստությունը Եւրոմիության ցանցերում է չափել, այն դաժանորդային է ոչ թե լինելը չլինելով, այլ թե որքանով արդյունավետ է համայնության ցանցերում մակարդակը, կարողանում ես մակել, թե ոչ»: Իմ այն հարցին, թե համաձայն է խիստ սարածված եւ հաճախ հնչող այն կարծիքին, թե Հայաստանը ընդերքի հարստություն չունի, այսօրվա դաժանորդային ճանաչումը եւ ԵԱՀԿ-ն ղեկավարում են մարտահրավերներին դաժանորդային ճանաչումը»:

արակի, կոմիսիոն, արդյուն, ցանցեր, զայն եւ այլն: Ոչ մեծահարգանքներից հիմնականում Եւրոմիության ցանցերում մակարդակը, կարողանում ես մակել, թե ոչ»: Իմ այն հարցին, թե համաձայն է խիստ սարածված եւ հաճախ հնչող այն կարծիքին, թե Հայաստանը ընդերքի հարստություն չունի, այսօրվա դաժանորդային ճանաչումը եւ ԵԱՀԿ-ն ղեկավարում են մարտահրավերներին դաժանորդային ճանաչումը»:

30 մլն խ/մ, իսկ ընդհանուր դաժանորդային ճանաչումը եւ ԵԱՀԿ-ն ղեկավարում են մարտահրավերներին դաժանորդային ճանաչումը»:

Հայաստանը է 12-ամյա երեխայի դիակը

«Ազգը» անդրադարձել էր մայիսի 20-ին Գյումրիում ֆալսիֆիկացիայի օրդու եւ մի խումբ արդիականության մոտեցումները զբաղվելու նպատակով առթիվ հարուցված ֆրանկա գործի նախաձեռնությունը, որն ուղարկվել է Կոստայի մարզի 1-ին ասյանի դատարան:

Տրամիզոն ֆալսիֆիկացիայի մեծահարգանքով արտաքին գործերի եւ միջազգային հարաբերությունների նախարարի պաշտոնում ավարտվել է նախնական համաձայնությամբ գլխավորի օգուտ ստանալու նպատակով մի խումբ արդիականության մոտեցումները զբաղվելու նպատակով առթիվ հարուցված ֆրանկա գործի նախաձեռնությունը, որն ուղարկվել է Կոստայի մարզի 1-ին ասյանի դատարան:

ՆԵՄԻՒՂԱՏՐԱՆԿԱՆԳ

... Դոյրացական արձակուրդները ես սովորաբար անցկացնում էի հայրենի Չարորշի գյուղում: Եվ հերթական ամռանը Ասեփանակերտի մեկնեցի Չարորշի: Գնաց այն վայրում, որտեղ արդեն սայլով հարկ էր լինում Ասեփանակերտ-Մարտունի ուղեգծից շեղվելով հարթահարել մեր գյուղը սանող ճամփան, հայտնաբերեցի միանգամից մի ֆանի նոր տուն, որոնցում բնակվող արդրեզանցիները տեղափոխվել էին Կարադաղու: Սեփանակերտի 1-ին Ասեփանակերտ՝ տուն վերադառնալիս հայտնաբերեցի, որ ամռան ընթացքում արդրեզանցիները հասցրել են կառուցել ես մի ֆանի ֆառ տուն եւ դոյրաց... Միայն սարիներ անց իմ սերնդի համար դարձ դարձավ, որ արդրեզանակյան նոր գյուղերը, որոնք կանոն, կառուցվում էին ճանապարհների եւ ռազմավարական մյուս օբյեկտների մոտակայքում: Այդպես տեղափոխվում էին արդրեզանցի որեւէ հովիտ ընտանի, իսկ մեկ-երկու տարի հետո լայնալայն կարգով շուրջը ստեղծում էին մի ամբողջ ենթակառուցվածք, եւ բախվեցի «դասնաբաններին» մնում էր միայն առատելու հորիցը հերթական արդրեզանակյան բնակավայրի «հնութան» վերաբերյալ:

Կարադաղուն շուրջը դարձավ յուրօրինակ Աղոթ, որտեղ ուսուցիչները դաստիարակում

կավարում էր նա որդի Վալերի Մարտյանը՝ նորաստեղծ բանակի ռազմաքժեպական ծառայության առաջա հիմնադիրը: Հիշեցնում եմ, դա այն ժամանակ էր, երբ անդամակազմի շրջանում հետզհետե ավելի լիցիացող Կետրուկը դարձավ վարչապետության էր անում ԼՂԻՄ-ում: Իսկ Բակո Սահակյանը (այն ժամանակ նա բանակից վերադարձել էր եւ մեխանիկ-ֆականագործ էր աշխատում Ասեփանակերտի մեխանիկականում) եւ իր ընկերը հանրագրերի ստորագրություններ էին հավաքում եւ թողնուցիկներ տարածում:

Գնաց այդ ժամանակ էլ, օգտվելով դասնաբան ու մեքանիկի հուշարձանների լուսանկարների վերաբերյալ իսԿՄ-ում ընդունված օրենքից, մենք Արցախի սաճարային ճարտարապետության համալսարանի գլխավոր ղեկավարների վերականգնման եռանդուն աշխատանքով ծավալեցինք: Մեր խնդրանքով Կարեն Դեմիրճյանը, Ֆադեյ Սարգսյանը, Ալեքսան Կիրակոսյանը, Մուսաղ Գովհաննիսյանը, Գեորգի Թաթարյանը, Սաբիր Ասեփանյանը եւ ուրիշներ ամեն ինչ անում էին Արցախում վերականգնողական աշխատանքները շարունակելու եւ մասնագետներով ապահովելու համար: Շուրջի Ամենափրկիչ սաճարի

լական Բակո Մասալին հայրը որդուն անվանակոչեց Բակո: Սահակը տեսավ Շուրջի ազատագրումը եւ մահից առաջ չէր թաքցնում իր երջանկությունը: Այն ժամանակ նա որդին իմնադրաբանության կոմիտեի քիմիկոսի շաքի ղեկավար էր, առաջ քիմիկոսի ղեկավար, ավելի ուշ՝ Արցախի իմնադրաբանության բանակի հրամանատարի տեղակալը...

Այստեղ ես կանեմ բնավ ոչ նմանական շեղում: Այդ ինչն էլ հանկարծ մամուլը հիմա փորձում է դարձնել, թե որտեղ է եղել Բակոն վերջին տարի սարիներին: Ժամանակին «Դժոխք եւ դախիս» գրում ես դասնել եմ, թե ինչպես Արցախի իմնադրաբանության ուժերի հրամանատար Սերժ Սարգսյանը երկու ամսից ավելի Մոսկվայում եւ նախկին իսԿՄ այլ ֆառաբնում զինվորական համազգեստի լրակազմեր էր հայթայթում, բնականաբար, մանրամասն չիստեղծվել այդ գործողության մասին: Այն ժամանակ ինչ-որ մեկը լուրեր տարածեց, թե Սերժը իբր թաքնվում էր անհայտ տեղում: Ասեկոսները դադարեցին միայն աշխատել, երբ իմնադրաբանության բանակի անխախտ բոլոր մարտիկները հազամ զինվորական նոր համազգեստ: Իսկ Բակոյի

Բակո Սահակյանի սերունդը Նշումներ գրի լուսանկարներում

էին առաջա ասլյար-ահաբեկիչների: Նման ուսուցիչներից մեկը կազմակերպեց ուսանողի հայ մանչուկի սղանությունը եւ ի հավելումն հրամայեց հանել զոհի աչեղը եւ զլսի մեջ մեխեր խփել: Արդրեզանի իսԿՄ ՊԱԿ-ի նախագահ Ալիեմ այն ժամանակ մեկնեց հրեշտակով ստորամի, արդրեզանցի դաստիարակում ու դասավորները դառնում էին դասավարությունն անցկացրին բացօթյա դաստիարակում: Առաջին շաբաթը նստած էին զոհի հարազատները եւ տղատուն էին արդար վճարում ռեհագործության կազմակերպչի եւ իրականացնողի մահավճուխ: Բայց դասավորները բացահայտ գոհունակություն դասնաբան միայն դառնում էին հարազատներին, արդրեզանցի դասնաբաններին, դաստիարակում ու դասավորներին: Ստորամի գործեց. Կրեմլին եւ ամենամեր Բեռլինի գեկուցեցին, թե ժողովրդական դաստիարակի արդարացի վճարում ի դաստիարակ մոլեգնանք հայ ազգայնամուլներն իմնադրաբանության են սարել եւ ավտոմեքանիկներում ողջակիզել են ամենը դաստիարակում ու դասավորներին:

Հայաստանի եւ սփյուռքի մեր ժողովրդին հիացրած հերոսների մասին:

Գա 1967 թվականին էր: Բակոյի ստորամի մասին իմանալով՝ ես Կամչակայի Պետրոսյանի մեքանիկից բռն Ասեփանակերտ: Ահա թե ինչ դասնեց իմ ընկեր Կիմ Գրիգորյանը, որի հետ տարի տարի սովորել էի զուգահեռ դաստիարակում: «Մտքորոշ ֆառաբն մնամ էր հրաբխի: Փողոցներում խմբերով հետնառաջ էին գնում շաքի ղեկավարներ: Որտեղի խոսել նրանցից մեկի հետ. աչեղն ուղղակի վառվում էին: Տասնիինգ տարեկան էր, բայց ստես անհամեմատ մեծ լինելով իմանից, որ իր ստյայան սարիին ունեի: Ես լույ ուզում էի հանդարտեցնել նրան, խոսելով Բակոյի ակնհայտ ստորամի եւ դա հնարավոր հետեաճանների մասին: Պատանին ինձ մայրում էր որդես կատարված ամեն ինչի մեղավորի վրա: Աչեղին մայրը այդպես էլ ասաց. «Դու եմ մեղավոր, որ միմիջե հիմա հանդարտել եմ: Այնպես որ այժմ հեռացել մեր ճամադարից»:

Կիմը, որին փորձեց ամենը ճակատ էին անվանում (բարձր ճակատի համար), հղաբարությամբ էր համակված 40-ական եւ 50-ական թվականներին ծնված նոր սերնդի համար:

Ալիեյան ստորամից հաջողվեց: Կրեմլի հավանությունն ստանալով՝ հանրապետության ՊԱԿ-ը եւ միլիցիան սկսեցին հայ մասկոտակապետության համաժամանակ գտնվելը. ծեծում էին, խոտաճում, կտտում էին երեխաները, սղանեցին սասնյակ մարդկանց, մեկ սասնյակ հայերի դաստիարակեցին մահադատով, եւ միայն Հայաստանի ակնհայտ միջամտությունը (ի դեմս Մարտին Սարգսյանի, Կիկոս Գամբարձումյանի եւ շաք ուրիշների) կասեցրեց մահավճուխ իրականացումը. նրանք բոլորը բանտարկվեցին 15 տարով:

Ստորից Ալիեյան երեխայն ամենամեծայնիվ այնքան էլ իմաստուն չէր, որքան կյանքի մայրամուտին նրան համարում էին բազմաթիվ ֆառաբանական գործիչներ, այդ թվում Վլադիմիր Պուտինը: Ալիեյան ստորամից մեծ հայ երիտասարդների սերունդ, որոնք հետագայում սասնվեցին Դարաբաղը փրկելու դաստիարակությունը: Նրանցից շաքերի մասին այսօր գրում եմ. դա մի ամբողջ ժողովածու է ոչ միայն իմ դոյրացական ընկերները, այլեւ

վերականգնման ժամանակ իսկայական աշխատանք կատարեց բանվոր Վոլոդյա Բաբայանը: Տեղում բոլոր խմբերը ղեկավարում էր հմուտ շիմարար եւ դոնժեսիոնալ վերականգնող Ռոման Երիցյանը: Սակայն հարկավոր էր նաեւ այնպիսի մարդ, որը Արցախում շրջվել մյուսեր հավաքել, վերահսկել եւ ուղղորդել վերականգնողական աշխատանքները: Այդ մարդը դարձավ Բակոն, որի աշխատանքային գրուկում հայտնվեց «դասնության եւ մեքանիկի հուշարձանների լուսանկարների վարչության Ասեփանակերտի մասնաճյուղ-վերականգնող վարչություն» գրառումը: Գործը տարի անց աշխատեց այդ ռազմավարական անդամները: Միայն Արցախի դաստիարակի սարիներին ամենը գիտակցեցին այն մարդկանց գործունեության իրական գինը, ովքեր Շարժման նախորդին վերականգնել եւ ամբողջել էին դասնության հուշարձանների մեր հին երկրամասի իրիստոնական նախասկզբի փաստարկների հիմքերը:

Իմ գիրքը բնավ էլ հանրագիտարանային բառարան չէ, որտեղ այբբենական կարգով բերվում են անուններ, իրադարձություններ ու երեւոյթներ: Այն խորհրդածություն է «Դարաբաղյան շարժում» անունն ստացած միասնական շարժողության օղակների սերունդների մասին, դասնություն է այն մասին, թե տարբեր տարիների ինչպես էին դասնությունում դաստիարակի դաստիարակը: Օգտագործել եմ հիմնականում սեփական գրառումները՝ արված սասնյակ նոթատետրերում: Եվ այստեղ ես օգտագործում եմ Շարժման նախորդին եւ թե՛ դաստիարակ արած գրառումները: Համարի, շաք համարի դրանցում հանդիպում է Բակոյի անունը: Ի դեպ, բուն անվան վերաբերյալ նույնպես գրառում կա. նա հայրը՝ Սահակ Սահակյանը, ինձնից 7 տարով մեծ է, մարզգործական աշխատել է որդես սնեստագետ: Բայց ամենից շաք նա սիրում էր դասնությունը եւ գիտեր, որ հայերի համար բախտորոշ Ավարայրի ճակատամարտում հերոսաբար կռվել է արցախյան ջոկատը Առանձապի Բակոյի գլխավորությամբ: Եվ առատե-

ղեղում խոսել լույ անհեթեթության մասին է: Այդ մասին ես գրառում կա իմ նոթատետրում: Գրառումներն անելիս հաճախ ընկերներիս կատարվել ասում էի. «Տարեգրություն է գրվում»: Եվ այդ տարեգրության համաձայն, Բակո Սահակյանն իրմ ժամանակ չի եղել Արցախում, Հայաստանում կամ Ռուսաստանում. նա փաստորեն մեքանիկ էր օդում եւ օդանավակայաններում: Հիշեցնում եմ, այս ամենը տեղի է ունեցել «ոչ դաստիարակ, ոչ խաղաղություն» վիճակում հայտնված երկրում, վիճակ, որը դաստիարակից էլ վստահավոր է:

1997-98 թթ. մարտական գնդապետ Բակո Սահակյանը զբաղվում էր միայն ավաբեռների փոխադրումների հարցերով, մնալով 10-րդ լեռնահրաճային դիվիզիայի հրամանատարի (առատեղական գեկուցեցին Զիւսափոր Իվանյանի) տեղակալը: Իսկ 1999 թ. նոյեմբերին ԼՂՀ ներգործնախարար:

Բայց ամենից շաք ինձ զարմացնում է մեկ այլ բան: Ընտրությունների արդյունքով անչափ շաքագրված ուժերը Բակոյի մասին գրում են, թե նա կարող է ստորագրել կառուցվածքային փաստաթուղթ, որից կառավարվել Արցախի ճակատագիրը: Առաջին՝ չկա առանձին Արցախի ճակատագիր. կա ամբողջ Հայաստանի միասնական ճակատագիր: Երկրորդ՝ թե նույնիսկ ինչ-որ մեկը միջնորդակրած ձեռով որոշում է ինչ-որ փաստաթղթի էությունն ու իմաստը, առաջ, չեմ կարծում, թե գեկուցի այնպիսի մարդ, որը կտարաբար Արցախի եւ դասնական հայրենիքի ազատագրված տարածքներին համար բախտորոշ փաստաթուղթ: Եթե այդպիսի բան գեկուցել է, առաջ դա կարող է լինել միայն հայ ժողովրդից: Ով էլ ընտրվի ԼՂՀ կամ ՀՀ նախագահ, կիմանա, որ առանց հայ ժողովրդի, առանց Ազգային ժողովի, առանց մեզ, հարգելի հայրենակիցներ, ոչ ոք ոչինչ չի ստորագրելու: Եվ ֆանի որ սկսվի դեղում խոսում է Բակոյի մասին, թե՛ս է ասեմ, որ նա ամեն ֆայլին հետեւում է Սահակյանների հարցության հին ու բազմաճյուղ տոնածառը եւ առաջին հերթին նա մայրը՝ իր կինը մեքանիկ: Հայրենական մեծ դաստիարակում երկու երեքայրենի կորցնելով՝ 19-ամյա աղջիկը կամուրջի մեկնեց ռազմաճակատ եւ հերոսաբար մարտնչեց: Հետագայում ճակատային սարիներին համար եմ այցելել նրան, հետքեր կարգուցել: Նա մահացավ 2004 թ.՝ թողունով իմ մայրի ծննդից 4 օր անց: Հենց մահից առաջ նա ինձ ասաց նվիրական բառեր. «Հայրենականից հետո ռազմաճակատից վերադառնալով՝ ես անդադար մտածում էի, որ երջանկությունն առանց վեքի ու տառապանքի խառնուրդի չի լինում: Իսկ հիմա արդեն մտածում եմ, որ թեկուզ իր տառապանքներով, երկար ժամանակահատվածում դեղում միայն»: Այսինքն՝ թե մեքանիկ այստեղ՝ երկրի վրա չլուսադաստիարակ մեր նվաճումները, առաջ այնտեղ՝ երկրում, մեր մայրերը կորցնեն հանգիստը:

Չարձանայի է, բայց մոտավորապես նույն ձեռով էր դասում մայրս, որն իր կյանքում շաք էր տեսել սեւ օրեր, բայց շաքափելի երջանկություն էր ապրել իր ծննդավայր Շուրջի ազատագրումից: Այնպես որ, մեր յուրաքանչյուր լայնից հետեղներ կան թե՛ երկրի վրա եւ թե՛ երկրում:

ԱՊՐԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Պարբերականությունը՝
երկարաթյա

Թիվ 14(33)

Շեֆտիլիան սարի է՝ 1964, ծննդյան 400-ամյակը: Մեր «Սովետական արվեստ» ամսագրի սկզբի համարի կեղծ հասկացվելու է մեծ դրամատուրգի հորեղանի, եւ այս օրերին միջուկային անընդհանուր զբաղված էր այդ գործով: Հանկարծ ցանկություն եկավ հենց այս օրերին էլ, ինքն ինձ համար, վերընթերցելու Տոլստոյի նշանավոր հոդվածը Շեֆտիլի մասին, որը կարդացել եմ ութ տարի առաջ, երբ գնել էի «Л. Н. Толстой - О литературе» գիրքը, մի հասցի հասր: Այն ժամանակ բուռն խոսքով էր մասնատել ծերունի Տոլստոյի «ոչնչացնող» վերաբերմունքը Շեֆտիլին: Հետո իսկույն բացել էի այն խոսքը կարմիր շեֆտիլիան լիակատար, որ ինչ լավ է՝ ժամանակին ձեռք եմ բերել Աթենքում, ու վերընթերցել բնագիր «King Lear»-ը, չգիտեմ փոփոխության անգամ, բայց Տոլստոյի հոդվածից հետո մի տեսակ «ոտ» աչքով: Ու ինձ թվացել էր, որ Շեֆտիլը ծիծաղելով այն «վերլուծման» վրա, որին ենթարկել է Տոլստոյն այդ դրաման՝ իբր փարձաբեր չթողնելով: Բայց մի փոքր զգացողություն, այնուամենայնիվ, մնացել էր մեջս, մանավանդ այն առումով, թե ինչ համեմատել է դա, մի՞թե իրոք Տոլստոյն այդպես լրջորեն... Մի խոսքով, կարդամ կրկին այդ հոդվածը, ավելի ուշադիր, ջանալով չվերլուծել, տեսնեմ ինչ է լինելու տղամարդու բնույթն այս անգամ...

այն տղամարդու, թե այս թվարկման մեջ ինչ անում ասես կարող էր մտնել ինձ հույսերից սկսած մինչև իր օրերը...

Բայց դեռ ավելին: Այս թվարկումից էլ առանձնացնում է խեղճ իլյացած Բեթհովենին, ու իսկույն ետք, հաջորդ իսկ տարբերության մեջ, կարծես մեղադրյալի աթոռին է նսեցնում նրան: Թե՛ «ամեն մի կոմպոզիտոր ղեկավար է լինում իր երկը, որովհետև ի վիճակի լինի մեակելու»: Իսկ իսկ Բեթհովենը չէր կարող լսել ու մեակել, ուստի լույս աշխարհ էր հանում երկեր, որոնք «գեղարվեստական զառանցանք» են: Բայց ֆունդամենտալ, մեծ կոմպոզիտոր համարելով նրան, ավելին՝ «երաժեշտական արվեստի բուն հասկացությունն իսկ խեղաթյուրելով» նաեւ, մի հասուն ուրախությամբ գովաբանում է նրա այդ «այլանդակ» երկերը, ուստի ի հայտ է գալիս հետադարձի անթիվ մի բազմություն՝ սմանակելու «գեղարվեստական երկերի այն այլանդակ փորձերին», որ գում է իսկ Բեթհովենը: Այսինքն, ուրեմն, «այլանդակ փորձեր» ու «գեղարվեստական զառանցանք» են իսկ Բեթհովենի ստեղծած բոլոր մեծ երկերը, փաստորեն գրեթե ամբողջ նրա բուն քեթիվենյան հզոր ստեղծագործությունը: Մի ուրիշ էջում չի խնայում նույնիսկ Իննետորդ սիմֆոնիային, որ «առանց որեւէ տարակուսի» համարում է «վաս տեսակ արվեստի» երկ, որովհետեւ դա «չի տասկանում կոմպոզիտորի արվեստի բարձրագույն կարգին» կամ «չունի բոլոր մարդկանց մեկ զգացման մեջ միավորելու հասկացությունը, չի տասկանում փոխու-

նում է հարեանցի, մեկ այտույն, մեկ այտույն: Ծանախի արվեստագետը, ըստ այդ փարձի, ղեկավար է ժողովրդի համար ստեղծի ասվածաճանցան տարզ տասնությունների, առաստուղների, առակների նման հանրամասնելի,

ների ոչ էլ նրանց «գովաբանած սահող երկերի» մասին: Ոչ էլ ֆո մասին, օ՛ Տոլստոյ:

Արդ, բացառիկ ինձ, փարձիչ Տոլստոյ, ինչ-որ բանով, որ ժողովրդի ծոցից դուրս եկած, ֆո այս բոլոր ասածներից շատ անգամ անտեսյալ այդ տղան, որ ինքն էի, մի օր հանկարծ այնտեղ հուզվեց, երբ ձայնադրանակից լսեց իր ականջին անտուր մի երաժեշտություն, այնտեղ հուզվեց ու հնայվեց, որ իրեն թվաց, թե անգին գանձ է գտել, ու հետո միայն իմացավ, որ դա կոչվում է սիմֆոնիա, եւ այդ հրաշալի ստեղծել է մի մարդ, որի անունը նախ մի ֆիլ չարտիստ էլ թվաց ականջին՝ Բրամս: Այո, հենց այն Բրամսը, որի անունն էլ արհամարհանով նշում եւ, թվարկելով ուրիշ մեծ կոմպոզիտորների անունների հետ՝ Վագներ, Բեռլիոզ, Լիս, նույն արհամարհանով «նմանակող» կոչելով բոլորին էլ, ու երեսուն է, որ կարող էիր ասումնալել այդ թվարկումը՝ Շուբերտ, Շոպեն, Մենդելսոն, Ռոսինի, Վերդի, Դվորձակ, Բրամս, Մալեր, Դեբյուսի, Գրիգ, ինչո՞ւ չէ՞ նաեւ Չայկովսկի, որի մի սիմֆոնիան էլ ինձ այնքան հուզել է այդ օրերին ու հետո էլ միտ: Եվ ասեմ. անձնադրանակ փրակով զգացել, երբ մանավանդ Բրամսի անունը տեսա ֆո այդ թվարկման մեջ, որովհետեւ այդ անունը ասես թանկ է դարձել ինձ համար. այնտեղ էր մասնատել, որ հենց Բրամսի երկուրդ սիմֆոնիան իմ հոգու առաջ բացել է անհուն աշխարհը բարձր երաժեշտության, եւ հարյուրավոր անգամներ լսած լինելով հանդերձ այսօր էլ ինձ անմիջականորեն հուզում է այդ սիմֆոնիան, մի ուրույն հուզմունքով, որ վերադարձնում է նաեւ իմ այն տասնական այնքան թանկ աղբյուրները:

ԼԵՎ ՏՈԼՍՏՈՅ

ԿԱՐՊԻՍ ՍՈՒՐԵՆՅԱ

Չէ, օ՛ Տոլստոյ, չէ...

Վերցրի այդ հասցի գիրքը, բացեցի, ահա. «Շեֆտիլի եւ դրամայի մասին»: Ու ենթադրեցի ինչ է «Ջննդագրական ակնարկ»: Ծավալուն հոդված՝ 56 էջ: Գրված 1903-ին, Տոլստոյը՝ 75 տարեկան, իր այտույն կոչված տուրյակաճանության, հոգեփոխության օրը: Կարդացի համբերությամբ, եւ կրկին Շեֆտիլի ծիծաղը հնչեց ականջիս, այս անգամ, սակայն, տեսնեմ ծիծաղ էր: Ես էլ հարցեր ունեմ Տոլստոյին: Ի՞նչ անեմ, թե այդ հոդվածը, թեկուզ, արդյունքն է նրա հոգեփոխության, որ միտ էլ խոսվածիս է եղել այնուամենայնիվ: Գ՛ր որ բուն մեծ գրող Տոլստոյին էլ եմ սիրել: Իսկ հիմա հարցեր ունեմ այս Տոլստոյին:

Բայց նախ հայացքս գնում է այս նույն գրքում նրա 170 էջանոց «Ինչ է արվեստը» տակնաշին, որն ավելի առաջ է գրել՝ 1898-ին: Սա աս ավելի տարօրինակ էր ու խոսկիչ, երբ կարդում էի այն ժամանակ: Թերթում եմ հիմա: Ահա, օրինակ, այս հասկացվել, որի կողմին լուսանցում նեւ եմ՝ «Բահո՛, ո՛ր հասանք»: Հենց ուղղակի թարգմանեմ այդ տարբերությունը այստեղ.

«Որեւէ սահող երկ, ֆունդամենտալ գովաբանված, մի դուր է, ու իսկույն մերխուժում են արվեստի կեղծավորները: Միայն ֆունդամենտալի շնորհիվ, որոնք մեր ժամանակում գովաբանում են կոմիս, վայրի ու մեծ համար հաճախ անիմաստ երկերը ինձ հույսերի՝ Սոֆոկլեսի, Եվրիպիդեսի, Եվրիպիդեսի եւ հասկացող Միսոսֆանեսի, կամ նորերին՝ Դանտեին, Տաստյոն, Միլտոնին, Շեֆտիլին, գեղարվեստության մեջ՝ ամբողջ Ռաֆայելին, ամբողջ Միլեյանցեյովին իր անիտեթը՝ «Ահող դասասանով», երաժեշտության մեջ՝ ամբողջ Բախին ու ամբողջ Բեթհովենին իր վերջին օրերում, հնարավոր դարձան մեր ժամանակում Իբսեններ, Մեյնիլներ, Վեյններ, Մալարներ, Պյոտի ու Շավաններ, Կլիմենտովներ, Բյուկներ, Շոպեններ, Ենայրներ, երաժեշտության մեջ՝ Վագներներ, Լիսներ, Բեռլիոզներ, Բրամսներ, Ռիխարդ Շտրաուսներ եւ այլն, ու այս նմանակողներին նմանակողների բոլորովին անղեկ այն ամբողջ հսկայական գանձակաճը»:

Այստեղ Տոլստոյը մոռացել է նեւ Բողոքին, որին փեռատում է ուրիշ էջերում, եւ առհասարակ, ամբողջ տակնաշին կարդալուց հետո, ու երբ տասնի խայրում է տան-նրան՝ Բոկաչչո, Վինչի, Սերվանեստ, Սոլիեր, Գյոթե, Չոլա, նույնիսկ Պուսկին, Գոգոլ, իմպրեսիոնիստ ակարիչներ եւ այլն միով բանով, ունենում ես

Լ. Վ. ԲԵԹՀՈՎԵՆ

նեակն հանապազօրյա համապարհային արվեստին»:

Օր ծերության կրոնաբարոյախոս դարձած Տոլստոյը հենց այն է փարզում, թե ճանաչի արվեստը ղեկավար է լինում կրոնական գիտակցությանը ու զգացումով, Աստու ու մեծավորի հանդեպ սիրով, հանապազօրյա մարդկային զգացումներով տղորված, ժողովրդի բոլոր խավերին ու երեսներին էլ մասնատելով «իսկական փոխանակման» արվեստ, այն կարելու-րագույն հոգեւոր սնունդը, որ կենսային մարդկանց միավորելու, ոչ թե տարանջատելու: Իսկ գրեթե ամբողջ դասական ու մանավանդ ժամանակակից «անկուսակալ» արվեստը, որի ստեղծողներին, հին հույն քանդակագործներից սկսած, իր ժխման ջրերն է գցում այդտեղ, առանց այլեւայլի (վիդյազի կոմս Տոլստոյին էլ), հասարակության բարձրախարհիկ օրհանակներին գովաբանելու ծառայող այլասերված, անբարոյական, հոգի, վնասակար արվեստ է, ֆիլ բացառություններով իբր թե, որոնց հանդեպ էլ, սակայն, հստակ չէ իր վերաբերմունքը, մեր-մերք

հուզիչ բաներ՝ մի փոքր հեծիաթ կամ երգ, մի գվարձալի ասույթ կամ հանելուկ, մի ծիծաղաբարձ կասակ, մի դարձ ուրախայի տասկեր եւ այլն, որոնք «անհամեմատ ավելի կարեւոր ու բարեբեր» են, քան վեղը կամ սիմֆոնիան կամ նկարը, որոնք «մի կարճ ժամանակով կզվարճացնեն հարուստ դասակարգերի մի փանի մարդկանց եւ ընդմիտ կմոռացվեն»...

Չեմ հավաստում ամբողջ այդ փարձին, չնայած որ մի փանի միտ բաներ էլ են ասված: Հենց իմ սեփական կյանքի փորձով չեմ հավաստում: Ինձ ժողովրդի դարձ խալի ծնունդ եմ, այն էլ եղծողագրության զոհ դարձած, անարդարված մի ժողովրդի, ու մագաղուծ իսկականի աղբյուր գաղթականական դժոխակ կյանքի ծոցում եմ ծնվել: Մանկությանս ինձ հուզել են մեր տան միակ գրի՝ կիկակար հորս Ասվածաճանցի դարձ տասնություններն ու առակները՝ հասկացող շիտուսի կյանքից ու խոսքերից, հուզել են ծնողներիս ու մանավանդ հորս եւ իր ընկերների դարձ երգերը, սիրել եմ լրիվ անգրագետ տասնյակի հեծիաթներն ու առանցները, հնայվել եմ նաեւ ինձ

ուրույն հուզմունքով, որ վերադարձնում է նաեւ իմ այն տասնական այնքան թանկ աղբյուրները:

Ավելին ասեմ: Դու առանց այլեւայլի հայտարարում ես, այն էլ իր իլյութայն համար ֆո անիտիլձ դասափեռման ենթարկված Բեթհովենի գովաբանող Իննետորդ սիմֆոնիան կրկնակի դասափեռելու առթիվ, թե երաժեշտություն իննին չի կարող արտահայտել գեղարվեստ կրոնական զգացումը: Բայց ինչ-որ բանով, որ ես, այսինքն մանկությանս Ասվածաճանցի ընթերցումով եւ հասկացող շիտուսի կյանքով ու խոսքերով տղորված այդ տղան, նախ տասնաբար Բրամսի այդ սիմֆոնիայից, աղա նաեւ բարձր երաժեշտության բոլոր իմ լսած ճանաչողներն մեծ ու խորունկ երկերից, հասկացող Բեթհովենից էլ ու նրա Իննետորդ սիմֆոնիայից հաղորդվեցի հենց գերազույն «կրոնական» զգացումով, սկզբում դեռ ոչ այնքան գիտակցորեն, իսկ աս չանցած, առանց որեւէ արտաքին ազդեցության, իմնաբերաբար, զոյության մեծ խորհուրդին բացվող տասնական աղբյուրներիս մեջ, ավելի ու ավելի գիտակցելով, որ դա բուն իսկ գերազույն «կրոնական» զգացումն է:

Այն զգացումը, դեմի ուր կարող էին բարձրանալ ֆո ջասագոված ու համառորեն լուր «իդեսնետական» կոչած նախնական կրոնական զգացումները, որոնք սակայն, ավաղ, ուսողիական երազանների մեջ միայն մնում են անաղարտ, իսկ իրականության մեջ, ինչոպես վկայում է տասնությունը, հաճախ ոլլվում են մարդկային կրեթին, դառնում կեղծավորության եւ անեմահողի ֆանասիզմի հանդերձան, ծառայում ոչ թե մարդկանց միավորելու, այլ ավելի եւ տարանջատելու անհաւատ, նույնիսկ արյունահեղ բախումներով:

Այն զգացումը, որի մեջ միաձուլվում են արվեստը, գիտությունը, փիլիսոփայությունը եւ առհասարակ ամբողջ մարդկային կյանքը ավելի բարձր մակարդակով՝ երկրի վրա ու սիեգերում իր գոյության հանապազօրյա ու հավերժական հարցերն իմաստավորելու վեծագուր ձգտումով:

Այն զգացումը, որ հին հնդկական ուղանի-ցարդում Սանասկումարա իմաստունը կոչել էր «անհունորեն մեծը», իսկ մեր օրերում մեծ գիտնական Այնսայնը ղեկավար կոչել էր «սիեգերական կրոնական զգացում»:

ԱԶԳ-ՆԵՐՈՂԻՐ

Մասնատարբերություն

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԵՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԵՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՂԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՏԱ «ԱՃՈՒՂԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍՑԵՆ՝ Զ. ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ԲԴ ՀԱՐԿ/ ՎԱՏԱԿՈՒՄ Է

Լուծարված «Մեանի սառցակոնքրնա» ՓԲԸ-ի լուծարման հետ մնացած արժեքային գույքը

N	Գույքի անվանումը	Քանակը (հատ)	Գնահ. արժեքը /դրամ/	Լուծ. ըն- քացրված վերջին ամսուղի մեկ. զինը /դրամ/	23.07.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	07.08.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	22.08.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	06.09.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	24.09.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	09.10.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	24.10.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/	08.11.07թ. ամսուղի մեկնարկ. զին /դրամ/
1	Հրեզ կայան	1	6800	1700	724							
2	Էլ վահանակ	1	9040	2260	963							
3	Կարագ կտրոց սար	1	10150	2538	1081							
4	Մեխանիկական անբարձիչ	1	11340	2835	1207							
5	Գազի անախզասոր ՈՒԳ-2	1	7110	1778	758							
6	Յուղանքահիչ OMM-100	1	8300	2075	883							
7	Յուղանքահիչ OMM-101	4	2080	520	224							
8	Ամոնիակային լուծույթ 394A2G	4	19700	4925	2096							
9	Սարխալոում «Ամուր»	1	54390	13598	5783							
10	Վահանակ 100x600x500	3	17880	4470	1904							
11	Օդամոխի սար (վիճակագրում)	1	18040	4510	1920							
12	Տրի լուծույթ K20 302	2	2480	620	266							
13	Դրամարդային սար	1	8330	2083	887							
14	Էլ կալոլիչ	3	6630	1658	707							
15	Կարմահարիչ	1	10160	2540	1082							
16	Մեխանիկական	4	12930	3230	1376							
17	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 1	1	62600	15650	6656							
18	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 2	1	23210	5803	2470							
19	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 3	1	42870	10718	4559							
20	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 4	1	16480	4120	1754							
21	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 5	1	15280	3820	1627							
22	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 6	1	31340	7835	3333							
23	Տասնյակ լուծույթ վահանակ 5.9	1	7410	1853	790							
24	Կոնդենսատոր վահանակ ԿԿՈՒ-0.38	2	16850	4213	1793							
25	Օդամոխիչ 5-4708	3	7400	1850	788							
26	Տնտեսագրուցիչ /բոլոր/	2	33220	8305	3532							
27	Եռանի լուծույթ վահանակ 8	1	18260	4565	1944							
28	Քառանի լուծույթ վահանակ 8	1	30260	7565	3218							
29	Մեկ լուծույթային վահանակ 7	1	12410	3103	1321							
30	Սող հասցե 3136-41	1	55360	13840	5886							
31	Ուղղորդ	1	15790	3948	1681							
32	Մեխանիկական	2	20760	5190	2209							
33	Սառնարանային խցի դուռ	1	36740	9185	3907							
34	Մեխ K/C	1	8300	2075	883							
35	Գրանիտնա «Ուղղորդ»	1	15812	3953	1683							
36	Մեխանիկական	1	20760	5190	2209							
37	Մեխանիկական	1	20760	5190	2209							
38	Գրանիտնա 2 տարբերակ	1	3970	993	423							
39	Էլ հաշվիչ	7	15350	3838	1634							
40	Արտադր. անոթ 60լի	3	34838	-	18517	16666	15000	13500	12150	10935	9842	8858
41	Խոհանոցային զին LSU	1	48710	-	25888	23300	20970	18873	16986	15288	13760	12384
42	Էլ զոդոչ սար	1	19650	-	10445	9401	8461	7615	6854	6169	5553	4998
43	Էլ սալիկ ՊԷ - 2Մ	1	8300	-	4412	3971	3574	3217	2896	2607	2347	2113
44	Կապիտալիչ «ՊԱԳ-1»	1	14640	-	7783	7005	6305	5675	5108	4598	4139	3726
45	Կլոպ	1	3236	1618	690	621	559	504	454	409	369	333
46	Անոթային ՊՄ-46-02	2	3040	1520	648	584	526	474	427	385	347	313
47	Անոթային Ղ22աԸ-13	15	4155	2078	885	797	718	647	583	525	473	426
48	Անոթային 4C-01	15	2220	1110	474	427	385	347	313	282	254	229
49	Անոթային դաս ճ. 16	15	94	47	22	20	18	17	16	15	14	13
50	Տնտեսագրուցիչ լուծույթ ՊԱԳ-52	2	100	50	23	21	19	18	17	16	15	14
51	Պլաստիկ Ք-90-01-50	73	2117	1059	453	408	368	332	299	270	243	219
52	Արձանակալ 267	2	96	48	24	21	19	18	17	16	15	14
53	Արձանակալ 75-0867	7	91	46	21	19	18	17	16	15	14	13
54	Արձանակալ 204	19	3800	1900	810	729	657	592	533	480	432	389
55	Արձանակալ 304	5	1000	5000	2127	1915	1724	1552	1397	1258	1133	1020
56	Արձանակալ 80-20	1	200	100	45	41	37	34	31	28	26	24
57	Արձանակալ 30-309	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
58	Արձանակալ 180-60	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
59	Արձանակալ 22-08	2	96	48	23	21	19	18	17	16	15	14
60	Արձանակալ 75-07	1	200	100	45	41	37	34	31	28	26	24
61	Արձանակալ 16-07	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
62	Արձանակալ 54-25	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
63	Արձանակալ 206	13	91	46	21	19	18	17	16	15	14	13
64	Փակեան 3-15	5	1385	693	297	268	242	218	197	178	161	145
65	Փակեան 3-15	8	2040	1020	436	393	354	319	288	260	234	211
66	Փակեան օրաց. սար 3-50	10	5500	2750	1170	1053	948	854	769	693	624	562
67	Փակեան 40	8	2008	1004	429	387	349	315	284	256	231	208
68	Փակեան 32	4	1568	784	336	303	273	246	222	200	180	162
69	Փակեան 100	1	3000	1500	639	576	519	468	422	380	342	308
70	Փակեան 15	8	736	368	159	144	130	117	106	96	87	79
71	Փակեան 20	10	2120	1060	453	408	368	332	299	270	243	219
72	Փակեան 30	10	2120	1060	453	408	368	332	299	270	243	219
73	Փակեան 40	9	2313	1157	494	445	401	361	325	293	264	238
74	Փակեան 15	9	1380	690	296	267	241	217	196	177	160	144
75	Փակեան 15	15	1380	690	296	267	241	217	196	177	160	144
76	Փակեան 15	16	3616	1808	770	693	624	562	506	456	411	370
77	Փակեան 15	16	1568	784	336	303	273	246	222	200	180	162
78	Փակեան 15	4	3612	1806	770	693	624	562	506	456	411	370
79	Փակեան 15	12	3612	1806	770	693	624	562	506	456	411	370
80	Փակեան 15	2	3888	1944	828	746	672	605	545	491	442	398
81	Փակեան 15	2	46	23	11	10	9	8	7	6	5	4
82	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
83	Փակեան 15	1	94	47	22	20	18	17	16	15	14	13
84	Փակեան 15	2	94	47	22	20	18	17	16	15	14	13
85	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
86	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
87	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
88	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
89	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
90	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
91	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
92	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
93	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
94	Փակեան 15	1	92	46	22	20	18	17	16	15	14	13
95	Փակեան 15	18	3420	1710	729	657	592	533	480	432	389	351
96	Փակեան 15	2	184	92	41	37	34	31	28	26	24	22
97	Փակեան 15	2	184	92	41	37	34	31	28	26	24	22
98	Փակեան 15	2	184	92	41	37	34	31	28	26	24	22
99	Փակեան 15	4	188	94	47	42	38	35	32	29	27	25
100	Փակեան 15	3	93	47	22	20	18	17	16	15	14	13
101	Փակեան 15	3	93	47	22	20	18	17	16	15	14	13
102	Փակեան 15	3	93	47	22	20	18	17	16	15	14	13
103	Փակեան 15	2	184	92	41	37	34	31	28	26	24	22
104	Փակեան 15	1	184	92	41	37	34	31	28	26	24	22
105	Փակեան 15	2	184	92	41	37	34	31	28	26	24	22
106	Փակեան 15	4	4800	2400	1022	920	828	746	672	605	545	491
107	Փակեան 15											

Պիկասոյի «Դուլչե վիտան» Հռոմում

Վալենտինա Մոնկադան, որը 1990-ից սկսած Մարգուսա փողոցում գտնվող իր կամարադաս Պասկե-րասահում հաճախակի ցուցահան-դեսներ է կազմակերպում, վերջերս, ըստ «ARTnews» հանդեսի հայտնա-բերել է, որ իր նախնիների՝ 1858-ին կառուցած այդ ստուդիայում հյու-րընկալվել է նաև Պաբլո Պիկասոն: «Ընթացիկ ստուդիաները երբեք այդ մասին չէին նշել, չնայած 1917-ին, երբ Պիկասոն այցելել է սուո-դիա, Տասս Պիսի 20 արեկան լինել է հիշել այդ մասին», ասել է նա, ավելացնելով, որ արվեստագետը հյու-րանոցում է մնացել, բայց երբ ամիս Եարունակ բեղուն աշխատանք արել ստուդիայում: Մոնկադայի ուսում-նասիրությունները դարձել են նաև, որ Պիկասոն էլ ժամ Կոկսոն Հռոմ են ժամանել 1917-ին, երբ ուսա-կան բալետն է այնտեղ ներկայա-ցումներ սվել, սեսալեցելու Սերգեյ Դիազիլիկի հետ են կնարկելու նրա «Շեր» ներկայացման մանրամաս-ները: Կոկսոն ղեկ է լիբրետոն գրել, իսկ Պիկասոն ղեկ է կոս-յուններն ու վարագույրը ձեւակո-

Հայ հոգեւոր երաժշտության կենտրոնը բոլորել է իր հիմնադրման 10-ամյակը: Սա, հիմա, նախապես իրադարձություն է մի հասարակության համար, որը կոչ-ված է իրականացնելու մի շարք կարևոր առա-նություններ՝ կատարել, ուսումնասիրել և ըստ դասագրքի հնչեցնել հայ հոգեւոր երգը: Հոգե-լույս կոմպոզիտոր Աստիան Լուսինյանի անմի-ջական ջանքերով է ստեղծվել այն ու կայացել, ընդլայնել իր գործունեության սահմանները նրա հաջորդի՝ Զավեն Վարդանյանի, ու այժ-մյան սնունդ, արվեստագիտության թելանով Միեր Նավոյանի օրով: Այսօր կենտրոնը նախ-սակառուցված է բազմադրամ գործունեու-թյուն է ծավալում ամենասարբեր աստղերով: Երաժշտաբեր հասարակայնությանը խ-ջանադր են նրա կազմակերպած բազմաթիվ համերգները հայրենի լավագույն մեներակա-րների ու երաժշտական կոլեկտիվների ներգրա-վմամբ: Երաժշտագետ-միջնադարագետների սե-ղանի գիրք են դարձել կենտրոնի լույս ընծա-

ԱՍՏԻԱՅ ՍՈՒՇԵՂՅԱՆ

ՆՎԻՐՈՒՄԻ ՏԱՍԵ ՏԱՐԻ

յան «Մանուկ» երաժշտական ար-տիստական խումբը (դաս. խմբագիր և կազմող, արվեստագիտության դոկտոր Աննա Ա-րեւեսայան, 2002 և 2005), որոնցում ընդգրկված են ոչ միայն հայ, այլև միջազգա-յին ծանաչում ունեցող համահայտ գիտնա-կանների հոգվածները: Կասարող երաժիշտնե-րին են հասցեագրված «Երգեծանային գրու-յալ» (կազմ. և խմբ. Վահագն Ասամբուջյան և Գրիգոր Դանիելյան, 2005) և «Ճաշու Երա-կաններ» (կազմող՝ Անահիտ Պառայան, 2006) հասարակը: Կենտրոնի գիտական աշխատա-կիցներն ակտիվորեն մասնակցում են համա-րազգային և միջազգային գիտաժողովներին, մասնակցում համաշխարհային հոգեւոր երաժշտու-թյան մասնաժողովներին և սեսույններին աղերսով կո-նցենցերտներին: Այս պայման-ներում կենտրոնի գործունեության կարճատե-րակարգը: Անեկիները դեռեւս Ես են, իսկ ո-լորտում առկա լուծման կարտ խնդիրները՝ ան-հասնում: Ի մասնավոր, մեզանում վաղուց ի վեր օրախնդիր են դարձել հոգեւոր երգի կա-սարմանն առնչվող հարցերը, որոնց հոգեւոր ե-րաժշտության կենտրոնն առանձնակի նախա-նախնդրությամբ է վերաբերում: Հենց այս դի-տակնից վերջերս ստեղծված մեներակաւորների արական անսամբլը այն իրական հետն է, որով կյանքի է կոչվելու հանգամանորեն մեակված մի երգիչ՝ իր հիմուն ունենալով կոմիսայան դասվորներն ու նրա սեսական-գեղագիտա-կան դրույթները:

Նախապես անվան Կամեռային երաժշտու-թյան Երաժշտական կենտրոնը համերգը հո-բելյանին դասաւոր երկու չէր ստել, այլև միազումարը այն Երաժիշտի ձեռնարկների, որոնց հասել է կենտրոնը նախորդ 10-ամյա գոր-ծունեության ընթացքում, սակայն նաև՝ մեկ-նարկը գեղարվեստական վերածելով խնդիրների իրագործման մի նոր փուլով: Հայ հանդիսակա-նը ակամասես եղավ երաժշտական մի տնա-հանդեսի, որը բացառիկ էր մի Երաժի առումով՝ նրա ընդհանուր ընթացքով: Իր հստակ դասա-սուրհակական զարգացմամբ, գեղարվեստական բարձր ճաշակ, երկերի մտախորհրդների լիակա-սար բացահայտում, երկու երգեցիկ կոլեկտիվ՝ սակայն մեկ ձեռագիր ու մեկ ոգի: Համերգին մասնակից էին իր դասաւորական բեմերը ներ-հոգեւոր երաժշտության կենտրոնի մեներակաւոր-ների արական անսամբլը (դիրիժոր՝ Գրիգոր Դանիելյան, գեղ. ղեկավար՝ Միեր Նավոյան) և համարադասությունում ու նրա սահմաններից դուրս վաղուց արդեն հայտնի Ս. Գեղարդ վան-ի երգչախումբը (խմբավար՝ Անահիտ Պառայան, գեղ. ղեկավար՝ Ս. Նավոյան):

Նախապես անվան Կամեռային երաժշտու-թյան Երաժշտական կենտրոնը համերգը հո-բելյանին դասաւոր երկու չէր ստել, այլև միազումարը այն Երաժիշտի ձեռնարկների, որոնց հասել է կենտրոնը նախորդ 10-ամյա գոր-ծունեության ընթացքում, սակայն նաև՝ մեկ-նարկը գեղարվեստական վերածելով խնդիրների իրագործման մի նոր փուլով: Հայ հանդիսակա-նը ակամասես եղավ երաժշտական մի տնա-հանդեսի, որը բացառիկ էր մի Երաժի առումով՝ նրա ընդհանուր ընթացքով: Իր հստակ դասա-սուրհակական զարգացմամբ, գեղարվեստական բարձր ճաշակ, երկերի մտախորհրդների լիակա-սար բացահայտում, երկու երգեցիկ կոլեկտիվ՝ սակայն մեկ ձեռագիր ու մեկ ոգի: Համերգին մասնակից էին իր դասաւորական բեմերը ներ-հոգեւոր երաժշտության կենտրոնի մեներակաւոր-ների արական անսամբլը (դիրիժոր՝ Գրիգոր Դանիելյան, գեղ. ղեկավար՝ Միեր Նավոյան) և համարադասությունում ու նրա սահմաններից դուրս վաղուց արդեն հայտնի Ս. Գեղարդ վան-ի երգչախումբը (խմբավար՝ Անահիտ Պառայան, գեղ. ղեկավար՝ Ս. Նավոյան):

Կոմիսայան անվան Կամեռային երաժշտու-թյան Երաժշտական կենտրոնը համերգը հո-բելյանին դասաւոր երկու չէր ստել, այլև միազումարը այն Երաժիշտի ձեռնարկների, որոնց հասել է կենտրոնը նախորդ 10-ամյա գոր-ծունեության ընթացքում, սակայն նաև՝ մեկ-նարկը գեղարվեստական վերածելով խնդիրների իրագործման մի նոր փուլով: Հայ հանդիսակա-նը ակամասես եղավ երաժշտական մի տնա-հանդեսի, որը բացառիկ էր մի Երաժի առումով՝ նրա ընդհանուր ընթացքով: Իր հստակ դասա-սուրհակական զարգացմամբ, գեղարվեստական բարձր ճաշակ, երկերի մտախորհրդների լիակա-սար բացահայտում, երկու երգեցիկ կոլեկտիվ՝ սակայն մեկ ձեռագիր ու մեկ ոգի: Համերգին մասնակից էին իր դասաւորական բեմերը ներ-հոգեւոր երաժշտության կենտրոնի մեներակաւոր-ների արական անսամբլը (դիրիժոր՝ Գրիգոր Դանիելյան, գեղ. ղեկավար՝ Միեր Նավոյան) և համարադասությունում ու նրա սահմաններից դուրս վաղուց արդեն հայտնի Ս. Գեղարդ վան-ի երգչախումբը (խմբավար՝ Անահիտ Պառայան, գեղ. ղեկավար՝ Ս. Նավոյան):

Երբ արական անսամբլի հաջողությամբ ղեկավարված մուսիկոս նոր արարումների սկիզբն է խորհրդանշում, ապա Ս. Գեղարդ վանի երգ-չախումբը, որի հետ հոգեւոր երաժշտության կենտրոնը վաղուց է համագործակցում, մի-րումն այդ երկույնի ներկա էր մեծ համարում վայելողի իրավունքով: Հայ և օտարազգի ե-րաժշտական մեներակների հիպոթեզային կար-ծիներին արժանացած աղջիկները ես մեկ անգամ գերեցին իրենց «հրեականային» ե-րգեցողությամբ: Վոկալ բարձր կուլտուրան, կա-սարողական անթերի յեխնիկան, անսամբլա-յին հրաշալի զգացողությունը, հարուստ գու-նադրակը, մեծ երկացանկը՝ մոնոդիկ երգա-րվեստի մեներակներից մինչև ժամանակակից հեղինակների խմբերգային մեակումները, միաձայնությունը մինչև ժողովրդական բարդ կերպարները՝ ահա այն բնորոշ հատկանի-ցները, որոնց Երաժի էր դասվում: Առանձնահա-տույն ղեկավար է նշել, որ այսօրիսի մակարդակը ձեռք է բերվել խմբավար Անահիտ Պառայանի ջանքերի աշխատանքի Երաժի, որի ղեկա-վարությամբ հավասարադաս փայլուն հնչե-ցին Կոմիսայան և Երվանդ Երվանյանի հոգե-ւոր երգերի մեակումները, կանոնական սես-սերով գրված հայ կոմպոզիտորների (Աստիան Բաբաբորոսյան, Վահրամ Մարգարյան) գործե-

րը, վառ կերպարային հանդերձով մասնակցած ժողովրդական երգերի զուգակցված մեակում-ները (Կոմիսայան, Երգար Հովհաննիսյան): Անհնար է չհիշել Անահիտ Պառայանի, Սեդա Ամիրխանյանի, Հասմիկ Թորոսյանի և Ռու-զան Պետրոսյանի հրաշալի մեներակաւորում-ները:

10-ամյակին ձեռնված համերգի զգալի մե-կանց նախապայմանները միայնակ ե-լույթով (գեղ. Գ. Դանիելյան), որ ներառում էր երկու սեսույններով: Դրանցից առաջինը Երգար Հովհաննիսյանի «Չյուն է գայիս» խմ-բերգն էր, որ գերեց իր հուզականորեն հագե-ցած, հոգեթով ու սրտաույ կասարմամբ և Ս. Պառայանի նրբաույն մեներգով: Երկրորդ Կոմիսայանի «Ինչու՞ բիւզուլը մար» աշխույժ, հումորով լի մեակումն էր՝ գրավիչ ու իմնա-սիտ, սինկոպային շարժումների նրբի զգացողությամբ: Այս աշխույժ մեներգա-նումները հմայված հանդիսատեսն ընդունեց օվազիաներով ու քիսերով: Միանգամայն է, որ սույն յոթնեկերայով հայկական խմբերգային արվեստ մուսիկոս գործնեց արդեն մեկ իմնուսույն և միաձայն կոլեկտիվ՝ Գ. Դանիելյան-Ս. Պառայան-Ս. Նավոյան եռասեսերգության համահունչ գործակցությամբ:

Այսօր Հայ հոգեւոր երաժշտության կենտրոնը գիտահետազոտական, հասարակական, հա-մերգային եռանդուն գործունեության մեջ է՝ ծրագրեր Ես են և բազմաթիսի: Դրանցից մեկը նախադեռ չունեցող միջոցառումն է ե-րկու երգչախմբերի մասնակցությամբ: Խոսքը Հայաստանի միջնադարյան ելեղեցական ու վանական համայնքներում անցկացվելի հայ հոգեւոր երաժշտության մեծ համերգաւոր մա-հոված են:

Երբ արական անսամբլի հաջողությամբ ղեկավարված մուսիկոս նոր արարումների սկիզբն է խորհրդանշում, ապա Ս. Գեղարդ վանի երգ-չախումբը, որի հետ հոգեւոր երաժշտության կենտրոնը վաղուց է համագործակցում, մի-րումն այդ երկույնի ներկա էր մեծ համարում վայելողի իրավունքով: Հայ և օտարազգի ե-րաժշտական մեներակների հիպոթեզային կար-ծիներին արժանացած աղջիկները ես մեկ անգամ գերեցին իրենց «հրեականային» ե-րգեցողությամբ: Վոկալ բարձր կուլտուրան, կա-սարողական անթերի յեխնիկան, անսամբլա-յին հրաշալի զգացողությունը, հարուստ գու-նադրակը, մեծ երկացանկը՝ մոնոդիկ երգա-րվեստի մեներակներից մինչև ժամանակակից հեղինակների խմբերգային մեակումները, միաձայնությունը մինչև ժողովրդական բարդ կերպարները՝ ահա այն բնորոշ հատկանի-ցները, որոնց Երաժի էր դասվում: Առանձնահա-տույն ղեկավար է նշել, որ այսօրիսի մակարդակը ձեռք է բերվել խմբավար Անահիտ Պառայանի ջանքերի աշխատանքի Երաժի, որի ղեկա-վարությամբ հավասարադաս փայլուն հնչե-ցին Կոմիսայան և Երվանդ Երվանյանի հոգե-ւոր երգերի մեակումները, կանոնական սես-սերով գրված հայ կոմպոզիտորների (Աստիան Բաբաբորոսյան, Վահրամ Մարգարյան) գործե-

Պիկասոն (կենտրոնում) Իգոր Ստրավինս-կու հետ (ձախից) Հռոմի ստուդիայում, 1917 թվին:

րեր: Հռոմում Պիկասոն «Վիլլա Մե-դիչի» 6 գծանկար է արել և վրձնել «Իսալուիին» (այժմ Ցյուրիխի Բուրլե հավաքածուում) և «Աղլեկինոն և Ժամայակով սիկինը» (Փարիզի Պոն-դիլու կենտրոնում) կտավները: Նրա (Պիկասոյի) նկարչական ալբոմում բալետի կուրիոսական գծանկար-ներն են հայտնաբերվել և ըստ Մոն-կադայի հենց այդ օրերին է, որ Պի-կասոն սիրահարվել է դարուհի Օլ-գա Խոխլովային, որի հետ մեկ արի անց ամուսնացել է:

Պիկասոյի այդ այցի 90-ամյակի առթիվ Վալենտինա Մոնկադան իր դադարեցական ստուդիա-դասարանում ցուցահանդես է կազմակեր-պել, որտեղ ցուցադրվել են այցի հետ կապված բոլոր փաստաթղթերը, լու-սանկարները և զգեստները: «Էլեկ-սա» հրատարակչությունն իր հերթին հրատարակել է Մոնկադայի ուսում-նասիրությունների գիրքը՝ «Պիկա-սոն Հռոմում, 1917: Մարգուսա 53ր-ում գտնվող իմ ստուդիան» վերնագ-րով:

ՄԿՐՏԻՉ ԹՕՓԱՆԵԱՆ

Ներկայացող յոթուածը հայազգի ամերիկեան ականաւոր փանդակագործ Ռուբէն Նախեանի (Նախեան, 1897-1986) մասին հայ մամուլում լոյս տեսած առաջին գրութիւնն է: Արդէն անուն հասած արուեստագէտին տեսակցել է ամերիկահայ լրագրող Մկրտիչ Թովմալեանը (1892, Չմիտնիա 1957, Նիւ Եորք): Վերջինս 1918-ից աշխատակցել է ամերիկահայ մամուլին («Հայաստանի կոչման», «Ազատ», «Տախտակ»), իսկ Աստուրիի «Արեւել»-ը օրաթերթում հրատարակել քոթակցութիւններ «Անդրաստանեան նամակահի» ընդհանուր խորագրի ներքոյ:

«Արեւելի» 1933-ի յուլիսի 3-ի համարում լոյս տեսած Թովմալեանի «Ռուբէն Նախեան» յօդուածը, որ վերահրատարակում ենք ստորեւ, ուսյն հետաքրքրիւ է ներկայացնում հայազգի նշանաւոր արուեստագէտի գործունէութեան սկզբնական օրերի վերաբերեալ տեղեկութիւններով: Մասնաւոր հրատարակումը նաեւ յօդուածի լեզուն՝ գեղեցիկ հնարքով գրական արեւմտահայերէնը: Բնագիրը թողել ենք անփոփոխ՝ կատարելով միայն կեանքական եւ ուղղագրական որոշ շտկումներ:

ԱՐՄՈՒՆ ԲԱՅԵՃԻՆԵՒԱ

ՌՈՒԲԵՆ ՆԱԽԵԱՆ

Նիւ Եորք, 15 Յունիս 1933

Իրացած: Լուսանկարիչ մը իր տոնածնին Ետեր արդարանան ֆոտոածակ, մը անկիւններէ մկարելու վրայ է այս մոզսիկ գլուխգործոցները:

Գիտախոյի, միհարկեկ մասանի մը³, միջախասակ ու ջղայնուս, ձեռները անխնամ հագուստներու գրամներուն մէջ խօթած, հրահանգներ ու թելարութիւններ սալու վրայ է լուսանկարչին: Առաջին ակնաւորով դժուար է անհոգ գովեծականի մը այդ դիմակին ետին ճանչնալ Հայ մը առիաստակաւ ղաղակող տիրարը: Բայց կը մտնան իրեն անվարան. «Պարուն Նախեան», հարցունիս անմիջառէս կը մասախարատ ձեռնի տակ սեղմուսով մը:

Քանի մը վայրկեանի համար ներողութիւն կը խնդրէ, վերջացելու իր գործը լուսանկարչին հետ: Ու ես՝ կ'օգտագործեն այս մասնաւորութիւնը ուսումնասիրելու իր գործերը, որոնք յայտնութիւն մը եղան գրեթէ օրուան մը մէջ, ու զինքը դասաւորեցին իր մարզին յառաջադասներու ցանցառ Եարին մէջ:

Լուսանկարչից կը վերջացնէ իր գործը, ու Նախեան ժողտետս զիս կ'առաջնորդէ թիկ-

նաթոռ մը: Առաջին քառերով իսկ արդէն կը զգամ իր անկեղծ ու մանկունակ բնատուրութիւնը: Յաջողութեան նեկտարը սակաւին չէ գինովցուցած զինք ու գեղարուեստական աշխարհի լուսանկարչին իր վրայ կեդրոնացումը կարծես մազաչափ իսկ չէ տոյած իր իմաստաբարութիւնը:

«Կը խնդրեմ, որ անգլիերէն խօսի», կը սկսի յանկարծ: «Իրաւ է, ինչ մը հայերէն ու թուրքերէն կը հասկնամ, բայց չեմ կրնար իմզգիմս արտայայտել»:

-Որ Եմած ես, հարցունիս կը մասախարատ. «Ճիշդ հոս մտնը, Քայլե՛ք Բմիսը (sic), Լոնկ Այլեմս: Օտար միջավայրին մէջ Եմած ու մեծցած եմ թելս, բայց մասնաւոր մը չունիմ հայութիւնս ուրանալու: Հայրս՝ Գեորգ Նախեան, սակաւին ետէ ամիս առաջ մեռաւ 85 տարեկան: 1875ին եկած էր հոս ու կարծես իմ մին էր Միացեալ Նահանգներու

տաղտնեակու եւ գրողներու՝ որոնք ահա տարուած են հոս: Անգամ մըն ալ կը նայիմ այս կենդանատիրոջ գլուխներուն: Ոմանք տիրակալ լրագրողներ, ոմանք գրողներ էրէ, ուրիշներ լրագրողներ: Կը մտնանամ, կը ետարուեմ, իսկականի մէջ գաճէ եմ անունք: Բնաւ չտիրիմ գիտնալի այդ զարեցմիճը, եթէ մէկ երկու փնտրասներ գոված չըլլայիմ այդ տարուածս: Անոնք այնքան ժառանգորէն կադարարուած ու հիանալիորէն ու բնականորէն ետանգատուած են, որ փոխանակ անոնց վարկը գեղեցիկու, դասիներեւ մը ետ կ'անեցնեն այս տարուածս արուեստագէտին ձեւիսին:

Ու ականաւոր կը վերջեւեւ անմահ տողերը հոգեւոր հոստան Մրքազանին.

Արձանագած գանգ մը կամէ
Կեանք մը չունի, որ ընդամէ...

Ինչի՞ կը վերագրես տու ցուցարարութեանը, բարեբասիկ յաջողութիւնը:

«Ոչ մէկ դիտողածի: Հրատարակ դրած եմ գործեր՝ որոնք ամբողջութիւն ստեղծուած են ամերիկեան ոգով: Գլայ տառնց մէջ ունէ օտար դրոյրցի ազդեցութիւն: Տես էլ մըր Ռայսը, զոգցես իր Սթրիթ Սինս⁸ բարեբասիկը, ուրուագեւելու վրայ է, դիտէ Կասթօն Լոնկանի բնականորէն կիսաուտ լայնեզր գլխարկը կամ «բոթ» Հարթի լայնածիր ակնոցներուն ետեւէն փեղի ուղղուած նայուածի: Նոր դրոյրց մըն է այս: Սկիզբը նոր հոստանի մը՝ որ իսկապէտ ամերիկեան է ձեւով ու ոգով»:

Նիւ Եորքէն ետ, Նախեանի համար ծրագրուած է ցուցարարել իր գեղարուեստը ուրիշ գեղարուեստական ուսանողներուն մէջ ետ, երկրին մէկ ծայրէն միարը: Կասկած չունիմ, թէ արդէն իսկ ընդիմանալու գնահատութեան արժանագող այս երիտասարդը Եաս բան ունի մեզի տալիս արագային:

Կը բաժնուիմ իմե՛ լաւագոյն մադրասներով:

- 1. Քաղաքի կենտրոնի մասկետրատի (անգլերէն՝ Downtown Gallery):
- 2. Տախտակ (Ֆրանսերէն pavilion):
- 3. 1933-ին Ռուբէն Նախեանը 36 տարեկան էր:
- 4. Արդար, այստեղ՝ տեսակ (անգլերէն՝ stock):
- 5. Քաղցկեղ (անգլերէն՝ cancer):
- 6. Դիմանկար (Ֆրանսերէն՝ portrait):
- 7. Գիտս, տիրակալ կուն (անգլերէն՝ alabaster):
- 8. «Փողոցի մեղ» (Street Sin):

ԼՈՆԴՈՆԱՆ անուորդի գները ռեկորդային են

Լոնդոնյան «Սոթթիզ», «Քրիստի» եւ «Ֆիլիպս»-ը Պյոնի եւ ընկերութիւններու անուորդի կենտրոններուն ինտրեստիոնիսական, արդի եւ ժամանակակից արվեստի ստեղծագործութիւններէ գները իսկայական ցած են արձանագրել վերջին ամիսներին, տեղեկացնում է «ARTnews» ամսաթերթի հերթական համարը:

Այսպէս, ինտրեստիոնիսական եւ արդի արվեստի գարնանային անուորդներ «Սոթթիզ» եւ «Քրիստիզին» բերել են 233 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ կամ 454 մլն դոլար, որը համարաշատասարաբ 100 մլն ֆունտ կամ 195 մլն դոլարով ակելի է, փան անցյալ տարու սոյն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Իսկ հետաքրքրաշարժ ժամանակակից արվեստի գործերի անուորդներ՝ 153,4 մլն ֆունտ կամ 299 մլն դոլար, համեմատած անցյալ տարու 89,7 մլն ֆունտ կամ 156 մլն դոլարի հետ: «Ֆիլիպս»-ը Պյոնի եւ ընկերութիւններու կայացած անուորդը իրարցել է 5,3 մլն ֆունտ (10,4 մլն դոլար) վաճառել:

«Սոթթիզ»-ը ներկայացված 98 իրերից 26-ն է գնահատածից բարձր գնով վաճառվել: Ընդգրկված են եղել 3 ցուցանուներ Ա. Նահանգներից՝ Պոլ Ռ. եւ Մերի Հաստի, Ռեվոլյուցիոնի համալսարանի Զարեկ Լափմանի եւ Նյուքոնի քաղաքէն Նել Սինգերի հավաքածուներց: Վասիլի Կանդիսկոն «Weilheim-Marientplatz» (1909 թ.) կատար վաճառվել է 2,48 մլն ֆունտ ստեռլինգով (4,9 մլն դոլար), մինչդեռ գնահատված է եղել 1,5-2 մլն ֆունտ:

Վիլիելմ Լեմերտի «Torso der Schreitenden» փանդակը (1914-20 թթ.) վաճառվել է ռեկորդային 1,1 մլն ֆունտ ստեռլինգով (2,2 մլն դոլար): Գնահատված է եղել ընդամենը 250-350 հազար ֆունտ ստեռլինգ: Իրենց գնից բարձր են վաճառվել նաեւ Ալեքսեյ Գոն Յակիւսկու 3 կտավները:

Ինտրեստիոնիսական եւ արդի ստեղծագործութիւնների բաժինը գլխավորել է Կամիլ Սուսինի «Կարմիր քաղցկեակով մարդ» (1921 թ.) կտավը, որը արդեն երկու անգամ ռեկորդ է սահմանել 1990-ականներին: Այս անգամ 3,5-5 մլն ֆունտ ստեռլինգ գնահատված աշխատանքը բաժին է ընկել մի ոտսի, որը էլ 8,8 մլն ֆունտ ստեռլինգով (17,2 մլն դոլար) գնել է այն:

Ֆովիսներցի ներկայացված են եղել Սորիս ող Վլամիրսկի եւ Ռաուլ Դյուլիի գործերը:

«Քրիստիզում» միայն ինտրեստիոնիսական եւ արդի արվեստի 126 նմուշների վաճառվել է 89,7 մլն ֆունտ ստեռլինգ (175,9 մլն դոլար), որը համարվում է ռեկորդային գումար: Վաճառվել են Եգոն Եիլի երեք աշխատանքները, այդ թվում 1909-ին կատարված մի յուղաներկ ինֆրակոնիսական, որը 4,5 մլն ֆունտ ստեռլինգով (8,8 մլն դոլար) է վաճառվել: Բարձր գին է բերել նաեւ Ֆեռնան Լեժի «Տները ծառերի մեջ» կտավը (1914 թ.), որը վաճառ-

վել է 6,3 մլն ֆունտով (կամ 12,3 մլն դոլար) 2,8-3,5 մլն ֆունտ ստեռլինգի փոխարեն:

Եվրոպայում վաճառված ժամանակակից արվեստի գործերի ընդհանուր արժեքը նույնպէս ռեկորդային է եղել Սոթթիզում կայացած անուորդում: 79 նմուշների վաճառքը բերել է 45,8 մլն ֆունտ ստեռլինգ (90 մլն դոլար): Գերագույն՝ 5,7 մլն ֆունտ ստեռլինգով (11,3 մլն դոլար, նախնական 800 հազարից մինչեւ 1,2 մլն ֆունտ ստեռլինգի փոխարեն) վաճառվել է Պիեռ Դուայի «Սոփիսակ Կանոն» (1990-91 թթ.) կտավը՝ Զարեկ Սաթթիի հավաքածուից: Վաճառված գինը ռեկորդային է ոչ միայն Դուայի, այլ ուրեւէ Եվրոպայի ժամանակակից արվեստագէտի նկարի համար:

Ընդհանուր առմամբ 11 ռեկորդներ են սահմանվել ամենաբարձր գումարներ բերած ցուցանուների մէջ տեղ են գրադեցրել Ֆրենկ Աուերբախի, Անդրես Գուսկիի, Զորգ Իմմերդի, Թիմ Նորվի եւ Սու Վերստի ստեղծագործութիւնները:

«Քրիստիզում» կազմակերպված հետաքրքրաշարժական եւ ժամանակակից արվեստի ամուսնու ձեռք է բերվել 70 մլն ֆունտ ստեռլինգ (կամ 138,4 մլն դոլար) նախնական 40 մլն ֆունտ ստեռլինգ հաւանի դիմաց: Ներկայացված 84 նմուշներից միայն 2-ը չի վաճառվել, իսկ 84 տղար ակելի մեծ գումար է բերել, փան նախատեսվում էր: Ամենաբարձր գինը վաճառվել է Ֆրենսիս Բել-

մոնի «Ետուր 2-րդ դիմանկարի համար» (1956) կտավին՝ Սոփի Լորենի հավաքածուից: Նախնական 12 մլն ֆունտ ստեռլինգի փոխարեն կտավը գնվել է 14 մլն ֆունտ ստեռլինգով (27,5 մլն դոլար):

Հետաքրքրաշարժան ամերիկյան արվեստը գերագույն գումարներ բերած տարակուսու գրադեցրել է 6 տեղ: Դրանցից 3-ը՝ Էնդի Ուորհոլի կտավներն են եղել, որոնցից մեծագույնը վարագույրով ծածկված Բրիջիս Բարդոյի նկարը միայն բերել է 5,4 մլն ֆունտ ստեռլինգ, կամ 10,6 մլն դոլար՝ իր նախնական գումարի եռապատիկը: Դեմ Ֆլամինի, Քեթ Հերինգի, Աննետ Զիշերի, Սիզմար Պոլիեի եւ Սարկ Ռոբրտի կտավները նույնպէս ռեկորդներ են սահմանել: «Ֆիլիպս»-ը Պյոնիին՝ ժամանակակից արվեստի իր անուորդը սկսել է նույն օրերին: Ներկայացված 92 նմուշների մեջ 40-ը չի գնված եւ եղել Կիկա Բորգեսի (2003-ին մահացած իտալացի իլլիստրատոր Բորգեսի այրին) հավաքածուից:

Անուորդը հաստատութեանը բերել է 5,28 մլն ֆունտ ստեռլինգ (10,4 մլն դոլար): 9-ը նմուշ չի վաճառվել: Ամենաբարձր գները վաճառվել են Զյան Յոզսոպոնի «Արունաւոր» եւ Ամոնգիայ եւ իլլոդոլոյուն» Եարի կտավներին: Մնացածներից ամենաբարձր գինը՝ 164.800 ֆունտ ստեռլինգ (կամ 323 հազար դոլար) վաճառվել է Տանգ ժողանի «Երեխաները ժողովում» (2002 թ.) կտավին:

Բարձր են գնահատվել նաեւ արեւմտեան երիտասարդ նկարչներից Ուոլ Դելուը, Սայրլ Էլմգրիսը, Ինգար Դագսեցը, Սարկ Հանգիորթը եւ Քիթ Թայսոնը:

